

DRUŠTVENIK

LETO 1931 — ŠTEVILKA 11

Nravstvena kultura iz verskih globin

Zadnjič smo pisali o vzgoji značaja, to je človeka, ki ima svoje prepričanje, po katerem se vsak čas in v vseh okoliščinah ravna, neglede na to, ali mu prinese dobiček ali izgubo, korist ali škodo. Vzgoja takih ljudi, ki se po ničemer ne dajo odvrniti od tega, kar so spoznali za edino resnično in dobro, je mogoča samo tam, kjer človek že po naravi sami živi še v skladu s svojim narodom, kjer je posameznik po vsem svojem srcu še navezan na zdrave moralne principe svojega naroda, kjer se vsak po domovinski ljubezni čuti vezanega na krščansko tradicijo svojega rodu. Te stvari: instinktivno globoka in močna domovinska kultura, smisel za narodno zgodovino, enotnost z ljudstvom, ki živi preprosto pošteno življenje, sestavljajo to, kar imenujemo moralno kulturo. Na tej moralni kulturi kot naravni podlagi pa se gradi verska omika naroda, ki moralno omiko poglobljuje in dovršuje.

Vera naravno moralno vzgojo poglobljuje. Kdor veruje, ta ne dela pošteno samo iz nekega naravnega nagona, samo zato, ker so ga starši tako učili, ker vidi tako delati sosede, ker ga prešinja vse pošteno življenje dedov in pradedov, ne da bi se tega sam prav zavedal — ampak veren človek živi dobro in lepo tudi in posebno zavoljo tega, ker ve, da s tem izpolnjuje voljo Boga, ki je človeštvu moralni red postavil. Plemenito mišljenje in blage nravi v vernem človeku ne izvirajo samo iz prirojenega dobrega nagnenja in iz privzgojene naravne poštenosti, ki ima svoje ko-

renine v narodni duši, ampak tudi ob enem ve, da Bog od nas dobrega in lepega življenja ne le želi, ampak ga kot naš naš neomejen Gospod naravnost kot strogo dolžnost zahteva, zato božjo postavo s tem večjim spoštovanjem kot pokoren otrok izpolnjuje. Ker pa Boga posluša iz ljubezni, ne dela iz strahu in absolutne podrejenosti, ki človeku ni v ponižanje, ampak v ponos. Zakaj biti Bogu, svojemu stvarniku, podložen, je največja čast za ustvarjeno bitje. Naša, iz naše narave in naroda poganjajoča moralna kultura sega z zadnjimi konci svojih korenin v našo vero v Boga, iz katere klije kot mogočno drevo, ki ga ne izruje in ne omaje noben vihar. Zato značajan mož, ki živi iz vere, ne omahne, četudi bi se vsi okoli njega pokvarili.

Verska kultura je moralni kulturi neobhodno potrebna, ker jo preko naroda veže z Bogom z vezjo, ki se nikoli ne pretrga. Verska kultura pa je tudi kakor nova svetloba, ki se iz Boga, iz večne in najpopolnejše lepote vedno razliva na naša dobra dejanja, da so še popolnejša in lepša, ker niso storjena samo iz naravnega in nezavestnega nagona k poštenju, ampak v prvi vrsti iz zavestne ljubezni do Boga, ki je najvišje Dobro, Ideal nad vsemi ideali, neminljiva Resnica. Zato verska kultura ne utrjuje samo naše moralne omike, ampak jo obenem povšuje in dovršuje. Dobro je, če je narod ohranil iz svoje nepokvarjene narave toli pravstvenega zdravja, da sredi tolikih kvarnih pojavov in posledic moderne ma-

monistične civilizacije in lažiizobraženosti ostane kolikortoliko pošten, toda veliko več je vredna kultura naroda, ki svojih moralnih dobrin in odlik ne ohranja samo po neki notranji nuji svoje zdrave narave, ampak še bolj iz notranje in zavestne ljubezni in zvestobe idealom in načelom življenja, kakor jih postavlja in jim slediti uči vera v Boga in v kraljestvo pravice in miru, kakor ga želi uresničiti na zemlji krščanstvo.

Zakaj še tako dobra narava, ki se naslanja samo nase, se končno izpridi, še tako zdravi naravni viri moralnega življenja se v neugodnih okoliščinah izsušijo, še tako naravno pošten narod začenja po tujih vplivih propadati, ako ga neprestano nanovo ne podpira, okreplja in obnavlja verska kultura, ki jo črpa iz evangelija, iz Cerkve, iz religioznih načel krščanstva. Kajti ta načela učijo človeka, da na svoje življenje, na svoje dejanje in nehanje gleda s stališča večnosti, ne pa z vidika minljive časnosti. Kdor dobro dela in pošteno živi iz naravnega nagona, ne da bi pripisoval svojim moralnim dejanjem večen pomen in veljavo, tega dobrotu se lahko omake in usahne, dočim tisti, ki iz vere ve, da življenja s smrtjo ni konec, obenem tudi ve, da ni vseeno, ali dela dobro ali ne. Veren človek tudi ni izpostavljen nevarnosti, da bi nrvstvenost svojih dejanj presojal s stališča častne koristi, kakor se to često zgodi, če se kdo ravna zgolj po naravnih vidikih, zakaj narava je nagnjena k sebičnosti in sebičnemu gledanju. Religioznemu človeku je mar samo volje božje in to je najvišji vidik človeške morale, s katerega je šele človeku mogoče trdno in trajno nrvstveno čim popolnejše in bogatejše živeti.

Kakor naravna omika duha in srca ali naravna moralna kultura ne obstoja samo v znanju, poznavanju načel nrvstvenega življenja, ampak predvsem v vzgoji k nrvstvenemu življenju, kakor smo to razložili v predidajočih poglavjih, tako tudi

verska omika posameznika in naroda ne obstoja v samem verskem nauku in poduku, ampak v prvi vrsti v verski vzgoji, v prešinjavanju srca z verskimi načeli, v dejanskem oblikovanju življenja po verskih vidikih in smernicah. Med človekom, ki je o religioznih resnicah samo poučen, in onim, ki po njih resnično živi, je ravno taka razlika, kakor med onim, ki se, vedoč za zdravje, čistost in blagodejnost gorskega zraka, ne straši truda, da se vzpne na visoki vrh, kjer se navžije žarkov višinskega sonca, in med onim, ki za poživljajočo moč gorske atmosfere ve, pa ostane v nezdravem, tlačečem in kužnih klic napolnjenem vzdušju nižine. Zato ni zadosti, da človeka in narod o veri samo podučujemo, mu njene zahteve na nrvstvenem polju, kakor pravimo, zabičujemo, mu njena načela življenja predočujemo. Posameznika in narod je treba na religiozno gledanje in življenje navajati kakor se navaja otrok; treba ga je držati za roko, z njim vred po poti na visoki vrh religioznega življenja potrpežljivo in vztrajno korakati, mu sam neprestano nuditi vzgled ne-utrudne hoje po strmi stezi navzgor, ga privaditi ostremu planinskemu zraku, ga ob ovirah bodriti, da jih veselega srca premaga, ker drugače ne bo deležen polnote sončne luči, višinskega zraka in zdravja!

Verska vzgoja zahteva bolj ko vsaka druga vzgoja pravega vzgojitelja umetnika, toda umetnika, ki ne zna oblikovati samo življenja svojega učenca, ampak obenem in predvsem svoje lastno. Ljudstvo ima izredno tenek sluh, kar se tega tiče: takoj in nezmotno loči versko prepričanje, navdušenje in podučevanje, ki ne izvira iz praktičnega verskega življenja in gledanja, ki torej ni pristno, od onega, ki zveni iz globine dejanskega življenja po božji volji in dejanskega gledanja življenja in vseh življenjskih vprašanj — naj se tičejo tudi pridobitnega življenja — z vidika večnosti. In dočim nepristno ver-

sko navdušenje in govorjenje nima nobenega resničnega in trajnega učinka, rodi beseda iz pristne religiozne navdahnjenosti in čistega srca v narodu vedno svoj sad — če ne danes, pa jutri.

Prihodnjč nameravamo podati nekaj smernic in znakov prave verske vzgoje naroda.

F. T.

Cirilova tiskarna v Mariboru pa prav sedaj zaključuje največji in najznamenitejši roman K. Maya »Vineta«, ki je izhajal v snopičih in na katerega smo že ponovno opozorili, češ da bo gotovo vzbudil veselje do branja tudi pri takih, ki sicer niso bili ljubitelji knjig. One knjižnice, ki ga niso dobivale sproti, opozarjamo, da si ga gotovo nabavijo sedaj v celoti.

O nalogah katoliške prosvete v slovensko-delavski občini

(Konec.)

Ali pa stanovanjsko vprašanje. Samo bivši oblastni odbor je začel vsaj misliti na delavska stanovanja tudi na deželi. Ne vem, če je sploh kaka častna izjema med našimi podeželskimi občinami, ki bi bila smatrala, da spada to tudi v njen delokrog. Ali se vam ne zdi, da prav kmalu vsled naše neuidevnosti lahko dočakamo kake marksistične župane, ki bodo z našim denarjem gradili stanovanjske vojašnice, kjer bodo gnezda protiverske in protislovanske vzgoje, taborišča razrednega sovraštva, domovi revolucije. Dunajska občina in občinska stanovanjska politika v socialističnih občinah avstrijske republike nam je lep svaričen zgled. Ali poznamo organizacijski sistem marksistov, ki človeka v tovarni vklene v verigo njihovega zaupništva, v stanovanje pa postavi pod kontrolo vratarja, ki je zopet zaupnik in priganjač marksistov. Tako je delavec ponižan kot kaznjeneec od svobodnega človeka v številko. Številka je v tovarni, številka je v organizaciji, številka doma, nikdar svoboden, noben trenutek neodvisen. Novorojenček ne sme biti krščen, če marksistični zaupnik — vratar v delavski stanovanjski karni to prepove. Ali hočemo počakati, da pridejo take razmere nad nas? Nočemo, a vendar jih čakamo.

Preprečiti bi mogli nastop takih prilik le, če bi isto vprašanje sami rešili po naših načelih. Z nasvetom, moralno podporo in nekaj materialne pomoči

bi mogle občine pomagati delavstvu, ki je pridno in varčno, do lastne skromne hišice z vrtičkom, kjer bo delavec svoboden, dostopen za lepo in dobro, kjer bo ohranil zvestobo veri in domovini in bo svojemu kmetskemu sosedu ali obrtniku prijeten sovaščan. Zupanov in javnih delavcev, ki bi takim vprašanjem posvetili svojo javno udeleževanje, nam je treba, takih nam manjka.

Samo še en primer pogledjmo. Tovarna odpusti večje število delavstva ali ustavi obrat. To se prav sedaj vsak dan dogaja. Malo pojadikujemo in pravimo, da je to nesreča, pa smo opravičili. Čeprav je toliko in toliko naših soobčinarjev in sovaščanov vrženih v največje pomanjkanje in stisko, ne storimo nič. Glejte, kadar se je v zadrugi ali naselbini starih Slovanov enemu samemu članu primerila nesreča, so vsi stopili v zbor, se posvetovali, sklepali in storili vse potrebno, da je bil prizadet rešen. Ali ne bi mogli sedaj vsaj občinski odbori, ali možje — odborniki katoliških društev ob priliki, ko je celi del soseske v nesreči, pregledati imena odpuščenih revežev, presoditi njih osebne in gnotne razmere, ugotoviti, kje in kako bi se dalo pomagati z domačimi sredstvi, kam bi se bilo treba še zateči, kako bi se vsaj začasno in za silo preskrbelo tiste, ki jim drugega kruha in trajne preskrbe ni mogoče dobiti. Če drugega uspeha ne bi bilo, bi ubogi ljudje v nesreči imeli zavest, da

jih katoliška skupnost v bedi ni zapustila. Pa ne le to. Tudi dejansko bi se lahko velik del nesreče omilil, če ne preprečil. To bi bilo katoliško, to bi bilo slovansko delo.

Rekel sem, da moramo skrbeti zlasti tudi za tiste, ki gredo trajno od doma, iz vasi v tovarno ali celo v tujino. Katoliška skupnost mora povsod v vsakem kraju, odkoder odhaja leto za letom večje število delavstva v tovarne, osnovati delavsko — stanovsko — prosvetno organizacijo, ali vsaj v kaki drugi obliki v že obstoječih društvih te mlade ljudi najmanj zadnje leto na odhod pripraviti, jih vzgajati ter jim kolikor mogoče pomagati in olajšati prehod iz domačih razmer v tuje, tovarniške, industrijske. Z vso iznajdljivostjo in ljubeznijo morajo ti krajevni činitelji skrbeti, da mladina, ki je odšla od doma, čim dalje vzdrži zveze z družino, z domačo hišo. Od doma moramo čuvati nad dejanji svojih članov in prijateljev v tujini.

Kako lepo nekateri mladinski odseki naših prosvetnih društev pripravljajo fante na vojaško življenje. Ali ni še veliko bolj potrebno pripravljati tiste, ki odhajajo za vse življenje? S pomočjo izseljeniškega urada, katoliških delavskih organizacij, zlasti slovenskih v tujini ne bo pretežko mladega človeka poučiti o razmerah, kakršne so v novem kraju, kamor je namenjen, in ga oborožiti ni pripraviti na nevarnosti, ki čakajo tam njegov materijalni napredek, ter ga utrditi proti skušnjavam, ki jih bo morala premagovati njegova volja.

Ko smo tako poizkusili vzbuditi smisel za socialne potrebe in za socialno izobrazbo ter poskušali razrahljati našo vest, da bi bila bolj zlahčno rahločutna za socialne krivice, ko smo malo pogledali po nekaterih nalogah naše slovenske katoliške prosvete v delavsko-kmetijskih okoliših, se še vprašajmo, kako zgrabiti, kako prijeti, da bo kaj uspeha.

Ker je velika dolžnost in težka naloga, moramo sodelovati vsi. Ponovno naglašam, da je slovensko delavsko

vprašanje naloga obče slovenske katoliške skupnosti. Zato proč z vsem nezaupanjem, vsako zavistjo, proč z vsako nečedno konkurenčno mislijo. Vsi moramo pozdraviti in podpirati vsako podvzetje, ki hoče dobro delavcu, ki ima namen naše delavske razmere izboljšati. Gotovo imajo čisto delavske organizacije v tej skupni nalogi svoj poseben delokrog, a vsaka organizacija, vsak stan, vsaka skupina in vsak posameznik smo dolžni delati za procvit socialne pravičnosti, za človeške pravice delavstva.

Delavstvu, ki bije neenak, žalosten in nehvaležen boj, moramo iskreno in širokogrudno zaupati.

Med katoliškimi socialnimi delavci in voditelji se mora vsak čas izražati soglasje in enotnost. Zavedajmo se, da brezplodno in nepotrebno javno medsebojno kritiziranje ne ubija le posameznika, ampak stvar, ter jemlje pokretu vso udarno silo. Velika in težka naloga zahteva veliko odločnosti, a še več ponižnosti in potrpljenja. To slednje dvoje nas bo šele znilo in s požrtvovalno ljubeznijo do stvari prepojilo in nas napravilo vredne uživati veselje uspeha.

Negujmo katoliško dobrodelnost. V vsem drugem agitacijskem delu otroci tega sveta lahko nadkriljujejo katoliške socialne delavce, v dobrodelnosti nas ne smejo. Kristus in njegovi učenci, vse življenje svetnikov, redovniki in redovnice nam z besedo in svojim zgledom to govore, nas k dobrodelnosti kličejo in nam dobrodelnost zapovedujejo. Biti povsod apostol in samaritan, to naj bo častna dolžnost naših pridnih fantov in srčnodobrih deklet. Pomagati sotrpinkam in trpinom, naj bo sladko breme naših plemenitih mater in čast mož. V svetem ognju dobrodelnosti naj se razžare naša srca. V dobrodelnosti je naša najboljša šola za delo in žrtev v korist bližnjemu. Srca dobrih članov dobrodelnosti in njihove duše so za socialno misel kot prekopana zemlja, ki rahla, vsa pripravljena sprejema socialen nauk in radostna prenaša socialno dolžnost. Izveličar, ki je kot člo-

vek molil, delal in trpel za uboge ljudi, kot Bog in človek nam dal nedosegljiv vzor žrtvovanja za bližnjega radi Boga, bo blagoslavljal slovensko katoliško caritas in po njej ves naš socialni pokret.

Če se bo važnost socialnega udeleževanja katoliške prosvete stalno in smoteno podčrtavala, če bo ta tok našega prosvetnega dela stopil prav v ospredje in dal celi prosveti svoje obležje, se bo miselnost naša temeljito pre-

kvasila, bomo na uspešni poti k ureditvi naše družbe v luči katoliških socialnih načel. Če se nam to posreči, bomo rešili Slovenijo in naš narod težkih socialnih pretresov.

Ta cilj je dosegljiv in ga bomo dosegli, če za ta namen ne bo nikomur škoda ne časa, ne moči, ne žrtev.

Gre za veliko odločitev, ali bo slovenska katoliška demokracija dejavno socialna ali pa bo požar poganskega marksizma upepelil našo hišo.

Skioptikon ali kino?

(Nadaljevanje.)

Skioptikon si sicer nismo natančneje ogledali, ker je njegovo delovanje v glavnem itak znano. Drugače pa je to pri kino projekcijskem aparatu, ki je neprimerno bolj kompliciran in zahteva tudi za upravljanje izvežbanega operaterja. Pri kino aparatih se s pomočjo filma, to je 35 mm širokega celuloidnega traka, mečejo na platno žive slike. Na filmu imajo posamezne slike velikost 25mm krat 19 mm in se mečejo ena za drugo na platno, tako da dobi človek vtis žive slike. Za tako projekcijo je seveda potreben kompliciran aparat, ki sestoji v glavnem iz treh delov: iz objektiv, mehanizma, ki žene film skozi aparat, in ohišja, v katerem je nameščena luč, močna žarnica ali obločnica. Naj povemo takoj, da pridejo kino aparati v poštev le za društva, ki imajo na razpolago električni tok, pač pa je vseeno, če imajo enakomerni ali izmenični tok in to v napetostih 110 ali 150 oziroma 220 voltov. Pri nabavi aparata je treba samo povedati, kakšen tok ima društvo na razpolago, nakar dobi društvo tak aparat, ki je za dotični tok primeren.

Sistem leč, oziroma objektiv je za različne dvorane glede na dolžino dvorane in velikost platna različen. Pri dobavah je treba torej navesti potrebne mere, čeprav ne povsem natančno. Sicer pa je optika podobna optiki skioptikona, vendar je bolj natančno izdelana in seveda zato tudi nekoliko draž-

ja. — Posebno poglavje zase pa tvori mehanizem, po katerem teče med predvajanjem film. Dočim sta optika kakor tudi razsvetljava oziroma ohišje za obločnico ali žarnico v marsičem podobni napravam pri skioptikonu, je mehanizem bistveni del, ki spreminja običajno skioptično napravo v kino projekcijski aparat. Kino filmi so običajno v zvitkih po par sto metrov, navadno 400 do 600 metrov. Mehanizem ima zato najprej velik boben, v katerega se vloži še nepreigrani film in drug boben, v katerega se zopet navija preigrani film. Iz odvijalnega bobna se vije film po več zobatih kolesih — vodilnih bobničnih do projekcijskega okenca, ki je nameščeno med lučjo in objektivom, teče naprej čez gonilni bobnič in zopet po zobatih kolesih v navijalni boben. Gonilni bobnič vleče film skozi projekcijsko okenca, tako da vsaka slika na filmu za trenotek mirno obstoji v okencu. Prav tedaj posveti skozi sliko za del sekunde svetlobni stožec in projicira mirujočo sliko na platno. Takoj nato pa zakrije sliko posebna zaslonka in med tem, ko stožec zakriva zaslonka, potegne gonilni bobnič film za eno sliko naprej. Vse to se seveda godi tako hitro, da človeško oko ne zapazi niti posamezne mirujoče slike niti tega, da je bil svetlobni stožec prestrežen z zaslonko in da je platno v temi. Da tega oko ne more opaziti, je razumljivo, saj se luč oziroma projekcija slike in tema

na platno izmenjajo do 60 krat na sekundo.

Ker pokaže projekcijski aparat v normalnem obratu povprečno 16 mirujočih slik na sekundo, ki so druga drugi sicer podobne, vendar prikazuje vsaka razmeroma malenkostno nadaljevanje vseh gibanj na sliki, dojame naše oko, ki ne more ločiti več kakor deset sprememb na sekundo, vse te hitro se vrsteče malenkostne spremembe kot enakomerno gibanje slike. Nastane torej živa slika.

Film je, kakor je večini znano, ob robih opremljen v prav natančnih razdaljah z luknjicami. V te posegajo zobata kolesa vodilnih bobničev, to je tistih, ki vodijo film iz odvijalnega bobna mimo okenca čez gonilni bobnič zopet na vodilne bobniče pred navijalni boben. Ker so te luknjice vse izredno točno, do stotinke milimetra, oddaljene druga od druge, je jasno, da mora biti mehanizem izredno točen, oziroma tudi neizrabljen, sicer aparat prav rad nagaja, ali pa trga film in drugo.

Ohišje, v katerem je nameščena luč, običajno obločnica, večkrat pa tudi, zlasti pri manjših aparatih, močna posebna žarnica, je izdelano podobno kakor pri skioptikonu. Vendar ima luč večje število vijačnih vzvodov, s pomočjo katerih lahko vedno naravnamo obločnico oziroma žarnico tako, da pada polna luč natančno skozi objektive na platno. Zakaj tudi pri tem aparatu se lahko pojavijo isti nedostaki kakor pri skioptikonu, namreč da se na razsvetljenem platnu pokaže črna lisa v sredi ali ob oglih, kar prav tako popravimo kakor pri skioptikonu. V ohišju je nameščena pri cenejših in tudi starejših aparatih često zbiralna leča, ki zbira žarke, kateri naj osvetle projekcijsko okence in gredo nato skozi objektive do platna. Drugod pa imamo mesto zbiralnih leč za obločnico oziroma žarnico vzbočeno zrcalo, ki prav tako zbira in odbija svetlobo proti pro-

jekcijskemu okencu. Vsak količjak dober kino aparat ima v mehanizmu tudi še napravo za projiciranje skioptičnih slik, s čemer združuje tudi prednosti skioptikona v enem aparatu.

Vsa naprava je nameščena običajne na železni mizi ali stojalu. Ker moramo imeti gonilno silo, ki nam žene ves mehanizem, ki vodi film skozi projekcijsko okence, je na stojalu pritrjen še majhen elektromotor, ki žene napravo. Električno rabimo torej tako za razsvetljavo kakor za pogon. Za razsvetljavo bi v skrajnem slučaju lahko služila tudi posebna plinska luč. Seveda bi morali pri takem aparatu ves mehanizem poganjati z roko z zato določenim vretenom, kar pa je zelo utrudljivo.

Toliko o aparatu. Naj omenimo še, da moremo dobiti različne tipe projekcijskih aparatov, običajne velike in manjše neprenosne aparate za velike in srednje velike dvorane, nadalje manjše in deloma lažje prenosljive aparate za šole in manjša društva, ter končno povsem prenosne aparate, pri katerih je vse, tako žarnica z zrcalom, mehanizem z navijalnimi in odvijalnimi bobni, vodilnimi in gonilnimi bobniči ter optiko nameščeno v manjšem kovčku. Tak aparat ima tudi Prosvetna zveza za kino predavanja v društvih, ki sama nimajo kino aparata.

Upravljanje kino aparatov zahteva že izkušenega operaterja in seveda ne zadošča samo malo veselja za dobro upravljanje. Sicer pa predpisuje oblast za kino predavanje izprašanega kino operaterja, ki mora imeti najmanj šest mesecev prakse pri kakem kinu. Tam se do dobra lahko izuči vseh spretnosti, potrebnih operaterju, ter tudi spozna sestavo in delovanje kino aparata. Po šestmesečni učni dobi pa uora vsak pred za to določeno oblastveno komisijo položiti izpit, ki ga šele usposobi za samostojnega kino operaterja in le tak sme voditi predavanje filmov.

(Konec prihodnjic.)

DROBIŽ

Iz prosvetne organizacije

Petindvajsetletnico Gregorčičeve smrti smo praznovali dne 24. t. m. Kdo od nas ne pozna tega »goriškega slavčnca? Solski otroci po najzapuščenejših gorskih enorazrednicah se uče njegovih pesmi, stare mame in tate jih v mesečnih nočeh prepevajo na vasi. Nikakor ni pretirano, če trdimo, da je to naš najbolj priljubljeni pesnik in morda edini, ki je prodril res prav do zadnje kmetijske koče in revne delavske sobice. Prav in celo neobhodno potrebno je da se tega pesnika, ki je tako tesno zrastel z našim narodom, spominjamo letošnjo zemo, ob priliki petindvajsetletnice njegove smrti, prav po vseh naših društvih, saj narod, ki ne časti in spoštuje svojih velikih sinov, teh vreden ni. Naša dolžnost je tedaj, da posvetimo po vseh prosvetnih društvih vsaj en večer temu pesniku in ki ga lahko lepo združimo tudi s spominom na naše nesrečne brate — Gregorčičeve najozje rojake — ki ječe danes pod strašnim tujim jarmom.

Krščansko karitativno udejstvovanje je geslo naših prosvetnih društev v tem letu. Da pa ne bo ostalo samo na papirju to geslo zato prosimo, da prirede društva proslave na čast sv. Elizabeti. Opozarjamo istočasno tudi na igro sv. Elizabeta, ki jo je izdala uprava Vigredi. Podrobni program proslave je natisnjen v tej številki Prosvetnega Vestnika. Tudi Miklavževi večeri nudijo dovolj tvariše pri katerih se društva lahko krščansko karitativno udejstvujejo. Gotovo imate med seboj revne otroke, sirote in za te naj agilnejši člani zberejo nekaj Miklavževih daril v obliki obleke, obutve in prehrane. Hvaležna srca otrok, zlasti revnejših članov ne bodo pozabila na društvo.

Tečaji. Kakor druga leta tako je napravila Prosvetna zveza osnutke za raznovrstne tečaje za bodočo sezono. Opozarjamo zlasti na socialni tečaj za kmetstva kakor tudi za delavska društva, narodno obrambni tečaj, organizacijski, ki je namenjen zlasti voditeljem društev, prosvetni tečaj, ki upošteva zlasti občestvo v domači župniji. Strokovni izobrazbi članstva pa služi gospodarski tečaj, kmetijsko strokovni in higijenski tečaj. Podrobne programe dobite v zadnji številki Vestnika P. Z. Članstvo pa naj opozori odbornike na te tečaje.

Naša knjižnica

Božični prazniki se bližajo in z njimi dolgi zimski večeri, ko ima naše kmetijsko ljudstvo, staro in mlado, najlepšo priliko in

največ časa, da vzame v roke knjigo. Mohorjeve bodo kmalu prebrane in kam naj gre potem naš človek po druge, kot v društvo. Ponovno smo zato že opozarjali naša društva na to najvažnejšo panogo njih delovanja, danes to zopet ponavljamo, kajti ponekod vlada v tem pogledu res neverjetno mrtvilo. Da, nedavno smo celo brali, da je dolgo let obstoječa knjižnica v veliki in sicer jako napredni župniji — likvidirala. To je tako žalostno dejstvo, da ga ne moremo dovolj obžalovati, kajti nikakor ni res, da bi med ljudstvom pojemalo zanimanje za knjige in za branje. Obratno, morda je danes močnejše, kot je bilo kdaj poprej, res je pa, da mnoga prosvetna društva ne vrše v zadostni meri svojih dolžnosti in da primanjkuje knjižničarjev. Torej zganite se!

Mohorjeve knjige prihajajo te dni zopet v naše domove. Vsi smo jih veseli, saj je to res prebogati dar za malenkostno naročnino, ki jo plačamo. Na dvoje pa ob tej priliki opozarjamo. Prvič ne dopustite, da bi se knjige porazgubile in da bi jih otroci raztrgali, temveč jih pridno prebirajte, potem jih pa skrbno shranite za vaše potomce, saj imajo mnoge trajno vrednost. V nekaj letih se vam že iz samih Mohorjevih knjig nabere lepa domača knjižnica, ki bi ne smela manjkati v nobeni slovenski hiši. Drugič pa ne pozabite lakoj obnoviti naročnine in vsak naj bo v teh tednih agitator za družbo, kajti nobenega dvoma ni, da lahko število družbenikov še podvojimo. Nekaj vzornih župnij je na Slovenskem, kjer je po 90 in še več odstotkov hiš naročenih na družbo in kar je mogoče ponekod, je mogoče tudi drugod. Samo kmetijskih domov je v Sloveniji nad 140.000, kje so pa delavski in meščanski? Le pomislimo, kaj bi nam družba lahko še vse nudila, če bi imela 100.000 ali pa celo 150.000 članov, če nam da že pri 60.000 toliko. To je ena izmed naših najvažnejših in najzaslužnejših vsenarodnih ustanov, zato bi moral biti res prav vsak slovenski dom med njenimi člani. Vse, ki le na kak način zmorejo, pa opozarjamo tudi na one knjige, ki jih lahko dobe družbeniki za doplačilo, kajti med njimi so pogosto velike dragocnosti, ki jih le preradi prezremo.

Novе knjige. Za zimo je izšlo zopet več lepih knjig, na katere vse naše bralce, zlasti pa ljudske knjižnice, nujno opozarjamo mnogo se nam jih pa še obeta v prihodnjih par tednih. Mohorjevih knjig ne bomo naveli, ker te ima že itak gotovo ogromna večina naših brancev, pač pa moramo opozoriti na nekatere druge.

Jugoslovanska knjigarna je izdala v poljščini znameniti Sienkiewiczov roman »Skazki pastusze in puszawca«, ki je izšel prvič že pred vojno, a je bil v par letih razprodan.

kar je pač najboljšo priporočilo zanj. Popisu je nam divjeromantično pot 14-letnega Stanka in njegove 10-letne prijateljice po dolini Nila skozi afriške pragozde, pustinje, puščave in med divjimi plemeni. — Dalje je izdala zbirko Velikonjevih novel »Otroci«, ki jih bo z največjim užitekoma bral tudi vsak najpreprostejši človek. Novela »Sirotec«, ki je v tej zbirki, bi morala priti v vsako slovensko kmetiško hišo, da potrka na našo vest, kajti nazorno in po pravici nam popisuje, kako malo srčne dobrote je pogosto pri naših ljudeh za reveža, celo za nedolžnega otroka.

Mohorjeva družba je bila zadnje mesece seveda vsa zaposlena s tiskanjem svojih rednih publikacij, zato izrednega ni zdala nič, razen Kostialovega »Slovnškega in slovarskega brusa knjižne slovenščine«, ki bo neobhodno potreben za vsakega, ki se ukvarja s pisanjem, kajti naša dolžnost je, da pazimo na pravilnost in čistost našega lepega materinega jezika. Toda že danes pa lahko opozorimo na eno izmed izrednih knjig, ki jih izdela družba letos za svoje naročnike, to je Tersegglavova »Med nebom in zemljo«. Knjiga je namenjena pravzaprav sv. Tereziji Avilski, nastala je pa iz nje zgodovina 16. stoletja, ki je gotovo najzanimivejše v vsej svetovni zgodovini. To je prvo sliko delo v našem slovstvu, ki ga bo gotovo vesel vsak, saj nas na poljuden način, a vendar z vso temeljitostjo uvaja v miselno izredno bogato dobo 16. stoletja, to je dobo silnih verskih in socialnih prekurcij: Tudi naši najnaprednejši fantje se bodo naučili iz nje izredno veliko, zato jo vzemite sedaj čez zimo v roke.

Iz radijskega zvočnika

Kmetijska predavanja. Pri kmetijskem oddelku kraljeve banske uprave se je osnoval poseben odsek, ki je sestavil program kmetijsko strokovnih predavanj za bodočo sezono. Predavanja obsegajo vse panoge in področja kmetijstva, živinoreje in gospodarstva. Društva in posamezniki, ki imajo radio aparate, naj povabijo zlasti kmetijsko mladino k tem predavanjem. Vršila se bodo vsako nedeljo in praznik od 6. decembra dalje zjutraj od 8 do 8.30 ure, nato bodo kmetijski strokovnjaki dali nasvete za delo v bodočem tednu. Kmetijska ura, ki bo vsak četrtek od 18 do 18.30 zvečer je namenjena zlasti kmetijsko nadaželvalni šoli. V krajih, kjer ni teh šol, naj društva povabijo člane k tem predavanjem.

Dekliška ura, katero prenaša Radio Ljubljana vsako nedeljo popoldne od 15.15 uživa zlasti med dekletimi in gospodinjami veliko zanimanje. To pričajo tudi dopisi, ki prihajajo na upravo radia. Na to uro opozarjamo zlasti članice prosvetnih društev.

Kinematografska strojnica

Film ni ničesar drugega kakor zelo dolg niz slik, ki se vrste ena za drugo in so si sosedne precej podobne. Vendar doslej filma niso uporabili za drugo kot za filmanje zabavnih, poučnih in znanstvenih filmov. Moderna tehnika, ki se tako rada poslužuje najmodernejših metod, je porabila film oz. kinematografsko kamero v panogi, kamor prav za prav niti najmanj ne spada. Uporabili so jo namreč za letalske vežbe. In kako to? Znano je, da se vojna letala v zraku obstreljujejo druga drugo. Če gre zares, se lahko opazi, če je sovražnik zadet, saj strmoglavi. Težje pa je to v miru pri letalskih vajah, ko se uče letalci-lovci streljati s strojnico na bežeče sovražno letalo. Tu lahko uporabljajo strojnico, ki strelja slepo. Nemogoče je torej ugotoviti če je letalec zadet nasprotno letalo. Zato so se v zadnjem času na Francoskem poslužili fotografske kamere, s pomočjo katere vedno lahko ugotovi če je letalo zadet nasprotnik.

Montirali so na prav tak podstavek, kakor ga ima v resnici letalska strojnica, kinematografsko kamero z daljnogledom. Ta kamera, ki je povsem podobna filmski kameri za snemanje drugih filmov, fotografira lahko z veliko brzino sliko za sliko. Vsakemu strelu odgovarja ena fotografija nasprotnega aeroplana. Letalec snema fotografije prav tako kakor da bi streljal in je zato ročaj kamere izdelan na tak način kakor ročaj strojnice. Nad fotografsko kamero je montiran daljnogleda, skozi katerega opazuje sovražno letalo in meri nanj. Filmska slika je predeljena z dvema črtama, eno pokončno, eno vodoravno na štiri enako velike dele. V sredi slike se ti črti križata in v križšču teh črt bi letala v resnici kroglja, izstreljena iz strojnice, ki bi bila mesto filmske kamere montirana na stojalu. Letalec torej ne dela drugega, kakor strelja. Seveda, pomeni vsak strel le fotografijo na filmskem traku; na tej fotografiji vedno vidimo križ, ki označuje smer kroglje, in vrh tega še nasprotno letalo, če je letalec seveda dobro meril. Če leži križiče teh črt nekje na fotografiji letala, je to znamenje, da bi kroglja izstreljena iz strojnice, letalo zadela. Če pa leži križiče teh dveh črt, ki leži itak sredi slike, samo poleg fotografiranega aeroplana, je to znamenje, da letalec s tem strelom ni zadet.

Pomen tega je ta: letalec se dvigne z letalom v zrak in s kinematografsko strojnico obstreljuje, to se pravi, fotografira nasprotno letalo. Ko je vaje konec, pristane zopet na zemlji, iz fotografske kamere pa vzamejo film, na katerega je fotografiral streljanje. Nato ga razvijajo in takoj vidijo, kako je meril letalec pri vaji. Na ta način se lahko čisto natančno ugotovi, kako dobro zna meriti vsak posamezni letalec in kolikokrat je zadet.